

1.ÜNİTE

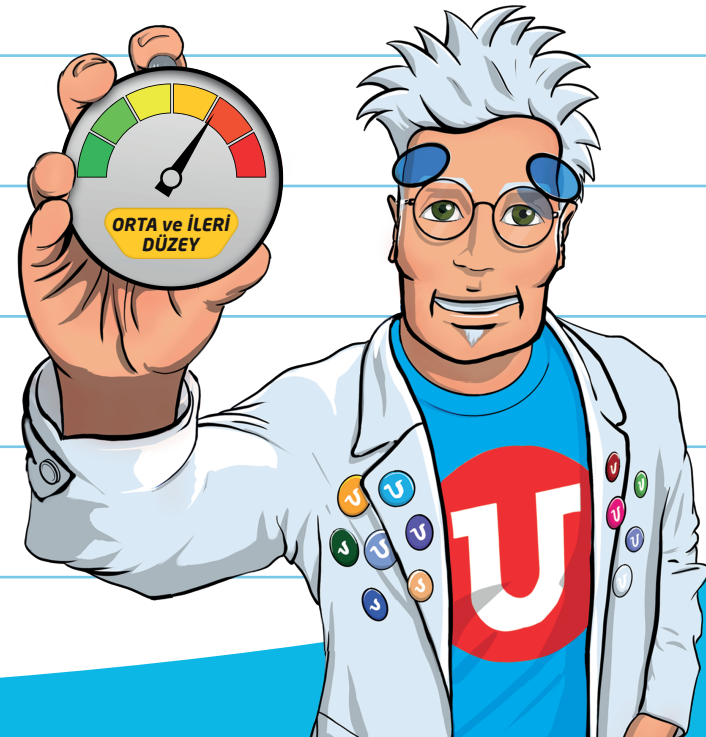
U

TYT Orta ve İleri Düzey Türkçe Soru Bankası

Sözcükte Anlam Olayları

FATMA GÜL ÖRS

SÖZCÜKTE ANLAM OLAYLARI (AKTARMALAR)

Anlam Aktarmaları (DEYİM AKTARMASI)

- Benzetmenin ileri bir aşamasıdır.
- Anlatıma güç kazandırır.
- Genellikle yakıştıırma yoluyla yapılır.

Şu şekillerde oluşturulabilir:

★ Gerçek anlamı somut olan bir sözcük, somut bir anlam kazanabilir (*yan anlam*)

Örnek:

→ Denize dalayım mı? (*Suyun içine bütün vücuduyla ve hızla girmek*)

→ Dükkandan içeri daldık. (*Bir yerin içine girmek*)

★ Gerçek anlamı somut olan bir sözcük soyut bir anlam kazanabilir. (Mecaz)

Örnek:

→ Elinde hafif bir çanta vardı. (tartıda ağırlığı az gelen, ağır karşıtı)

→ Çok hafif tavırları vardı. (ciddiyetsiz, ağırbaşlı olmayan, hoppa)

★ Organ adları, vücutla ilgili sözcükler doğaya aktarılabilir.

Örnek:

→ Makinenin kolunu hızla çevirdi.

→ Masanın ayağı kırılmış.

★ İnsana özgü bir nitelik, insan dışındaki bir varlığa aktarılabilir. (Kişileştirme)

Örnek:

→ Bu yorgun evler sırt sırta vermiş, sokağın sakinlerini izliyordu.

→ Sonbaharda hüzünlenir ağaçlar.

★ Doğayla ilgili sözcükler insana aktarılabilir.

Örnek:

→ Tilkiye bak sen, hepimizi kandırmaya çalıştı.

★ Dođadan doğaya aktarma yapılabilir.

Örnek:

→ Ay, zeytin ağaçlarının arasında damlıyordu.

→ Bir aslan miyav dedi, minik fare kükredi.

★ Duyular arası aktarma yapılabilir

Örnek:

→ Keskin bir çığlık gecenin sessizliğini bozdu.

→ Ne tatlı gülümsüyorsun.

UYARI: Sözcükler, içinde bulunduğu cümledeki kullanıma göre anlam kazanırlar. Bu yüzden bir sözcüğün anlam özelliği, içinde bulunduğu cümleye göre şekillenir. Bir sözcük, bulunduğu cümleden bağımsız düşünülemez. Bu yüzden bir sözcüğün anlamını belirleyebilmek için içinde bulunduğu cümle bağlamında düşünülmesi gerekir.

Ad Aktarması (MECAZİ MÜRSEL)

Benzetme amacı olmadan, anlam ilgisi yoluyla bir kavramı başka bir kavram yerine kullanmaktır.

Örnek

- Tabağını bitirmeden masadan kalkmak yok.
- Ankara ve Moskova'nın bu olaya yaklaşımları farklı.
- Meclis iki aylık tatilden sonra bir araya geldi.
- Kar yağışı nedeniyle üç gün okul yok.
- Kitabevinin raflarında her zaman Orhan Veli'yi görebilirsiniz.
- Bu dergide güçlü kalemler bir araya gelmiş.

Dolaylama:

Bir sözcükle anlatılabilecek bir varlığın, kavramın birden fazla sözcükle anlatılmasıdır.

Örnek:

- beyaz perde: sinema,
- kara elmas: kömür,
- file bekçisi: kaleci vb.

Güzel Adlandırma:

Hoşa gitmeyen durumların, kavramların daha güzel sözcüklerle ifade edilmesidir.

Örnek:

- kötü hastalık: kanser,
- vefat etmek: ölmek,
- ölüyü gömmek: defnetmek vb.

Dokundurma (İğneleme-Tariz):

Bir sözcüğün, tam karşıtını düşündürecek şekilde kullanılmasıdır.

Örnek:

→ O kadar başarılıdır ki(!) her yıl bütünlemeye kalır.

Kinaye:

Bir sözcüğün, sözün hem gerçek hem mecaz anlamını düşündürmesidir.

Örnek:

→ Şu karşıma göğüs geren
Taş bağırlı dağlar mısın?